

ALKUSANAT

Tämä kirja on toiminnallinen vinkkiopas erilaisten ja eri-ikäisten ryhmien kanssa toimiville ohjaajille ja opettajille. Vinkkeihin on koottu ja ideoitu harjoituksia, joita voi toteuttaa sellaisenaan tai soveltaa omalle ryhmälle sopivaksi. Olen käyttänyt tämän kirjan harjoituksia lasten, nuorten ja aikuisten kanssa opetuksessa, kerhoissa, kursseilla ja vapaa-aikana. Kirjan ideat sopivat myös työyhteisön ja erilaisten aikuiskoulutusten työskentelymateriaaleiksi. Tämän kirjan ideoita voi käyttää aina varhaiskasvatuksen ryhmistä vanhustyöhön asti. Ohjaajat voivat valita mieleisensä harjoituksen ryhmän koon, harjoituksen tarkoituksen ja käytettävän ajan mukaan.

Olen havainnut, että ryhmien ohjaajat ja opettajat kaipaavat helposti ja nopeasti toteutettavia harjoituksia tuokioihin, luennoille, opitunneille ja kursseille. Eri-ikäisten opetus- ja ohjaussuunnitelmissa mainitaan konkreettisuus ja toiminnallisuus. Usein ongelmana ovat ajan, tilan, ideoiden ja materiaalin puute. Kuitenkin toiminnallisten menetelmien käyttö helpottaa opetusta ja ohjausta, koska ryhmässä on hyvin paljon erilaisia osallistujia, jotka oppivat eri tavoin. Toiminnallisuus mahdollistaa eri aistikanavien ja oppimistyylien käytön. Itse koetut ja tehdyt asiat tuntuvat usein mielekkäiltä ja merkityksellisiltä. Omakohtainen kokemus auttaa asioiden muistamisessa ja antaa uusia oivalluksia itsestä, toisista ja ympäröivästä maailmasta. Myös ohjaaja tutustuu osallistujiin ja heidän taitoihinsa aivan eri tavalla kuin tavanomaisessa opetuksessa ja ohjauksessa. Työn edetessä ohjaaja voi havainnoida, miten osallistujat toimivat ryhmässä ja mitä rooleja he ottavat: kuka on johtajatyyppejä, kuka vetäytyy, kuka osallistuu aktiivisesti. Tehdyt havainnot antavat pohjaa suunnitella opetusta, joka mahdollistaa ryhmäläisten vuorovaikutustaitojen kehittymisen. Harjoitusten leikkisyys puolestaan antaa energiaa toiminnalle ja

ohjaa sitä. Olen itse havainnut tunneilla, että yleensä kaikenikäiset leikkivät mielellään. Leikkisyys tekee asian mielenkiintoiseksi ja hauskaksi.

Toiminnallisuus lisää ryhmän yhteishenkeä ja yhteenkuuluvuutta. Kaikissa harjoitteissa on jokin tavoite, johon pyritään. Pelit ja leikit eivät ole vain ajanvietettä, vaan niissä opitaan vuorovaikutustaitoja, toisten huomioon ottamista, kuuntelemista, puhumista, eläytymistä, mielikuvituksen käyttöä, esiintymistä ja yhteistyön tekemistä. Kun ryhmässä on luottamuksellinen ja rento ilmapiiri, pystytään ryhmässä käsittelemään myös vaikeita asioita, esimerkiksi kiusaamista tai syrjimistä. Pienissä esityksissä voidaan havainnollistaa ja konkretisoida erilaisia fiktiivisiä tilanteita, joista voidaan sitten keskustella ja joihin voidaan pohtia ratkaisuja. Harjoituksissa pysytään kuitenkin yleisellä tasolla, eikä niistä ole tarkoitus tehdä syvällisiä analyysejä. Yhteishengellä ja ryhmän yhteistyön sujumisella on suuri merkitys kaikenikäisten ryhmässä, sillä me-henki parantaa oppimistuloksia, työntekoa, osallistumisaktiivisuutta ja ryhmässä viihtymistä. Jokaisella on vastuu omasta toiminnasta ja yhteistyön sujumisesta. Tärkeää olisi arvostaa itseä ja toisia. Toiminnalliset harjoitukset kehittävät itsetuntemusta ja itsetuntoa. Harjoitusten avulla voidaan myös harjoitella sosiaalisissa tilanteissa ja yhteiskunnassa tarvittavia taitoja mielekkäällä ja hausalla tavalla.

KIITOKSET

Kiitokset Jarmo Lintuselle rohkaisusta kirjan tekemiseen. Kiitos myös Arja Hynnille, Tuija Karjalaiselle, Teija Kaupille, Leena Salkinolle ja Kirsi Rissaselle materiaalin lukemisesta ja muokkausvinkeistä. Kiitokset myös vanhemmilleni Jyrkille ja Pirkolle tuesta ja kannustuk-

sesta. Kiitos Päivi Melkkolle tekstin lukemisesta ja hyvistä korjausehdotuksista. Kiitos Tuula Joutsen-Haajaselle ja Anu Aittokoskelle kuvitusideoista, vinkeistä ja tuesta.

Toivon tämän kirjan auttavan toiminnallisten tuokioiden suunnittelussa ja toteutuksessa ja toteuttajan innostuvan itsekin keksimään uusia omia ideoita. Antoisia toiminnallisia hetkiä!

Heinävedellä 2. helmikuuta 2009

Eija Leskinen